

CEZA SORUMLULUĞU VE SUÇA VEKALET

Tarık TAŞKIRAN*

Hukuk alanında sorumluluk, hukuka aykırı eylemlerin doğurduğu zararları giderme yükümlülüğü olarak açıklanmaktadır.

Hukukumuzda sorumluluklar türlerine göre ayrıştırılarak tanımlanmıştır. Burada konumuzla ilgili olarak sadece "Haksız Fiil Sorumluluğu" açıklanacaktır.

Haksız fiil sorumluluğundan bahsedebilmek için aşağıdaki koşulların varlığı aranır.

- a- Hukuka aykırı eylem
- b- Kusur
- c- Zarar
- d- İlliyet Bağlantısı

Bir eylemin haksız sayılabilmesi hukuka aykırı olmasına, eylemin haksız fiil olmaktan çıkması hukuka aykırılığı ortadan kaldıran nedenlerin bulunmasına bağlıdır. Hukuka aykırıldığı ortadan kaldıran nedenler şunlardır.

- a- Zarar görenin onayı
- b- Yasal bir görevin yerine getirilmesi
- c- Meşru müdafaa
- d- Zorunluluk hali

Kusurun ise iki türü Kasıt ve İhmal. Kasıt, hukuka aykırı sonucun bilerek istenmesidir. İhmal de ise bu istek bulunmamakla birlikte hukuka aykırı eylemin önlenmesi için gerekli özen gösterilmemektedir.

Bir kimsenin hukuka aykırı eylemde kusurluluğu nedeniyle sorumluluğundan bahsedebilmek için bunun sonucunda bir zarar meydana gelmesi ve olayda neden sonuç arasında illiyet bağının bulunması gerekir. Bir kimseye ister kasten, isterse ihmal yoluyla, haksız olarak zarar veren kişi bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Hukuka aykırı eylemin bulunduğu her yerde haksız fiil sorumluluğu veya

(*) Vergi Denetmeni

Mahkemesi Esas No: 1998/135, Karar No: 1998/135 sayılı kararında "Mükellef hakkında verilen beraat kararının işyerinin noterce düzenlenmiş vekaletnameye istinaden vekili tarafından işletilmesi, müvekkilin fiilen işleriyle bir ilgisinin bulunmadığı" gerekçesine dayanmaktadır" ifadesine yer verilmiştir.

Karar Yargıtay tarafından da onanmış ancak vekil hakkında dava görülmeye devam edilmiştir. Dava süresinde vekil hakkında VUK'nun 367. maddesi uyarınca yeniden olumlu mütalaa alınıp alınmaması uyuşmazlık konusu olmuş ve husus Yargıtay'a intikal etmiştir. Yargıtay 11. Ceza Dairesinin Esas 1998/6974, 1998/6564 sayılı kararında aşağıdaki ifadelere yer verilmiştir.

"Dairemiz yerleşik içtihatlarına göre hakkında verilen beraat kararı kesinleşen sanık için verilen Defterdarlık mütalaaasının sadece o dava ve o sanık yönünden geçerli olup, suçun diğer sanıkları yönünden geçerliliğinin olmadığı, aynı suçtan yeni bir dava açılmadan önce dava şartı olan Defterdarlıktan olumlu mütalaa alınması gerektiği.... aynı suçun yeni faili olduğu iddia olunan (vekil) yönünden geçerli bulunmadığı halde, adı geçen sanık yönünden Defterdarlık mütalaaası alınıp dava şartı yerine getirilmeden hakkında kamu davası açıldığı tüm dosya mün-derecatından anlaşılmaktadır."

Görüldüğü üzere gerek Mahkeme

gerekse Yargıtay, fiilen işin başında bulunmayan ve işin görülmesi için vergi sorumlusu olmayan bir kişiye vekalet veren müvekkili vekilin hukuka aykırı eyleminden sorumlu tutmamakta, diğer taraftan vekili, vergi sorumluluğu olmadığı halde ceza muhatabı kabul etmektedir.

Maliye Bakanlığı'nda yukarıda kayıtlı yazı ile vekil hakkında VUK'nun 344/6. 359. ve 367. maddeleri uyarınca suç duyurusunda bulunulmasını istemiştir. Bununla birlikte 4369 sayılı kanunun 81/A-14. maddesiyle 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 333. maddesinin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklik Maliye Bakanlığı'nın vergi hukukunun Anayasa uygunluğunu sağlayan yorumunu lafza dönüştürmüştür.

III-SUÇA VEKALET

Yukarıdaki bölümlerde, sorumluluk ve vekalet kavramlarının sınırları içinde vergi sorumlusunun işlerini bir vekile gördürmesi durumunda, vekilin hukuka aykırı eyleminden sorumlu tutulmaması gerektiği ve bu anlayışın Anayasa ile uyumlu olduğu açıklanmıştır.

Ancak vergi sorumlusu ile vekilin bu anlaşmayı, müvekkilin kendisini tehlikeye atmak istememesi veya kendisi (vergisel anlamda) iş merkezinin dışında iken işlenmesini istemesi gibi hallerde yapması söz konusu olabilir. Buna doktrinde "Suça Vekalet" adı verilir.

Suçta Vekalette, failin azmettirenin

yararına suç işleme söz konusudur ki fail ile azmettiren arasında özel hukuktaki vekalet sözleşmesinden doğan duruma benzer bir ilişki oluşur. Bu anlaşmanın tamamlanması için vekilin kabulü gerekir.

Buna göre, suça (veya suçta) vekalet, bir kimsenin (müvekkil) kendi çıkarlarına bir suç işlemeyi diğer kişiye (vekil) yüklediği bir anlaşmadır.

Türk Ceza Kanununun 64. maddesinin ikinci fıkrası böyle durumlarda vekil ile müvekkile aynı cezayı önermektedir. Bu önerisini ise müvekkilin iradesi olmaksızın vekilin iradesi husule gelmezdi ve müvekkilin iradesini de suçun icrasından ayrı olarak almaya imkan yoktur gerekçesine dayanmıştır.

IV-SONUÇ

Yukarıdaki bölümlerde ayrıntılı olarak tartışıldığı üzere, vergi sorumlularının ödevlerini bir başka ki-

şiye devretmesi Vergi Usul Kanununun 8. Maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında değerlendirilemez. Bu fıkra mali yükümlülerin devredilemeyeceğine ilişkindir.

Maliye Bakanlığı 4369 sayılı Kanun öncesinde Anayasaya uygun yorum yapmış ve anılan kanunla bu yorum kanun lafzına girmiştir.

Bu durumda sonuç olarak belirtmek gerekirse, vergi sorumluları ödevlerini yerine getirmeye yetkilendirdikleri kişilerin (vekillerin) hukuka aykırı eylemlerinden (mali yükümlülükler hariç) sorumlu tutulamazlar. Bu durumlarda vekiller vergi sorumlusu olmadıkları halde hukuka aykırı eylemlerinden dolayı ceza muhatabı olacaklardır.

Ancak müvekkil ile vekil arasındaki ilişkinin bir suça (veya suçta) vekalet ilişkisi olup olmadığının gözönünde bulundurulması gerekir.